

Vasaras sezonā Latvijas Radio 3 "Klasika" solīt sola saulainu mūziku un siltas sarunas. Ik nedēļu "Klasikas" vilni skan divpadsmit aktuālu interviju, savukārt nesteidzīgi dialogi par un ap mūziku rodami raidījumos "Benefice", "Mana mūzika" un "Mākslinieka darbistabā". Sarunas, kuras vērts noklausīties vēlreiz, rosinām meklēt "Klasikas" mājas lapas klasika.latvijasradio.lv sadaļā "Interviju arhīvs", bet visiem interviju formas mīļētajiem sirsnīgs aicinājums iegādāties "Klasikas" grāmatu "Mode mainās, klasika paliek", kurā apkopotas sarunas ar 120 radošiem cilvēkiem. Plašāku grāmatas aprakstu un norādes tās iegādei arī atradīsiet "Klasikas" mājas lapā. Šajā reizē aicinām tikties ar komponistu, kora "Latvija" dziedoni Ēriku Ešenvaldu, kuru "Klasikas" ēterā Inga Saksone un Orests Silabriedis uzrunāja 9. aprīļa programmā "Atspere". Ēriks šopavasari ieguva stipendiju Kembridžas universitātes Trīsvienības koledžā, kļūstot par rezidējošo komponistu ar nodrošinātiem radošā darba apstākļiem. Uz Apvienoto Karalisti viņš dosies rudenī, dzīvos tur nākošos divus gadus.

Ēriks Ešenvalds un filosofu akmens

Inga Saksone

Orests Silabriedis: Ja dodies uz ilgāku laiku prom no Latvijas, kas būs ar tavām gaitām kora "Latvija" rindās?

Ēriks Ešenvalds: Korī nodziedāti vairāk nekā astoņi gadi, un jau pirms diviem trim gadiem radās sajūta, ka ir grūti. Brīdī, kad smadzenes darbojas un ir iedvesma, tā vietā, lai radoši strādātu un komponētu, es sēžos tramvajā un dodos uz kori dziedāt "Bohēmu"...

OS: Kas vainas "Bohēmai"?

ĒE: Laikam jau aicinājums man tomēr ir cits. Tā nu es cīnījos, ik pa laikam uzpeldēja neapmierinātība un iekšējā cīņa, disbalanss starp radošo un pienākumu. Šķiet, nu šī robežlinija ir novilkta. Paldies Valsts korim par iespēju augt, skoloties un savu balsi pielietot arī ieskaņojumos, bet nu jāvelk šī svītra.

Inga Saksone: Vai varam teikt, ka gadi korī ir līdz pilnībai izkopuši tavu kora rakstības stilu?

ĒE: Koris "Latvija" nenoliedzami ir Mūzikas akadēmijas studiju turpinājums, jo ne tikai kā dziedātājs tu atskaņo mūziku, bet arī ar komponista aci vērtē katru partitūru. Īpaši jaunās, ko uzrakstījuši kolēģi Latvijā vai ārzemēs. Tu redzi, kas strādā un kas mazāk strādā. Būtībā tā ir skaņdarba muzikoloģiska analīze komponista skatījumā.

OS: No bildītēm un filmām Kembridža mums acu priekšā ir gluži kā zinību apsolītā zeme, kā valsts valstī. Kāds tev līdz šim bijis priekšstats par Kembridžu?

ĒE: Esmu viesojies tur divreiz un varu vilkt paralēles ar labi zināmajām Harija Potera filmām. Tur tiešām ir šis gadsimtu senais mantojums, celtnes ir ļoti līdzīgas tām, kas filmās, protams, ne tik lielas. Vēsturiskā aura fascinē, kad jūti – tur ir 700 gadu vēsture, tur staigājis Īzaks Ņūtons.

OS: Abstrahējoties no Kembridžas – vai tā tiešām būtu bijusi tava sapņu vieta, kur vairākus gadus nodoties daiļradei? Varbūt labprātāk izvēlētos vientuļu salu kā Erki Svens Tīrs vai sēstos tornī kā Urmas Sisasks?

ĒE: Es labprātāk dotos uz ziemeļiem, jo man ļoti, ļoti patīk ziemeļnieciskais – gaismu spēles, atmosfēras, optikas noslēpumi.

OS: Mājīnā Norvēģijas fjordā kaut kur tuvu polārajam lokam?

ĒE: Jā, lai tur varētu redzēt visu, kas notiek ar sauli.

OS: Tu jau esi to aprakstījis mūzikā.

ĒE: Man ir pasūtījumi turpināt iesākto, tāpēc esmu izvirzījis mērķi šī gada rudenī doties vēl dziļāk Norvēģijas ziemeļos un smelties iespaidus, lai taptu vēl citi skaņdarbi. Anglijā tādā ziņā ir

pamatīgas krustceles, un es jūtu, ka tas varētu būt skrejceļš kādam jaunam lidojumam.

IS: Kādi ir tavi pienākumi Kembridžā?

ĒE: Esmu pilnīgi brīvs cilvēks. Man praktiski nav nekādu pienākumu, neviens nav jāmāca, es varu apmeklēt lekcijas, kas mani interesē, varu izmantot bibliotēku, varu iet uz observatoriju skatīties tālskatī, un tas man ļoti vilina jau tagad. Nosacījumi ir tādi, ka man jāuzturas tur trīs studiju laika posmus, būtībā jāpavada tur tikai seši mēneši gadā. Nedēļas nogalēs varu braukt uz Latviju, ģimene var doties pie manis. Iespēju robežās vajadzētu iesaistīties Trīsvienības koledžas dzīvē. Es gan vēl nezinu, ko tas nozīmē...

OS: Tu vari taču dziedāt, vari diriģēt.

ĒE: Tieši no tā es labprāt izvairītos, jo negribu neko regulāru. Gribu ļauties šai burvībai, noslēpumam, intrīgai. Tāpat jau tiek saņemti pasūtījumi, piemēram, no dažādiem Anglijas mūzikas festivāliem. Tas nozīmē, ka pat, ja man jāuzturas Kembridžā mācību laikā, tomēr būs jāapmeklē arī savu darbu pirmatskaņojumi, kas visticamāk būs ārpus studiju laika vasarā.

OS: Tas jau nu gan nav sevišķi nepatīkams pienākums!

ĒE: Nu, kā to ņem. Man ir svarīgi, lai ģimene var būt kopā ar mani.

OS: Vai līgums neparedz vismaz tik daudz, ka tev pēc šiem pāris gadiem jābūt sacerētai, piemēram, oratorijai?

ĒE: Nē. Gribētos teikt, ka viņi ir tik aristokrātiski cēli, ka var atļauties finansiāli nodrošināt vienam, kā viņi raksta, daudzsoļam māksliniekam, rakstniekam, komponistam, gleznotājam, dzejniekam, kurš ir savas starptautiskās karjeras sākumā, apmaksātu dzīvi, lai viņš var radoši strādāt studijā, būtu pilnīgi brīvs, lai rastos jauni impulsi, jaunas iespējas – viņi dod šo iespēju. Pēdējos divus gadus ļoti izjūtu, ka mani sāk uzskatīt par kormūzikas komponistu. Jūtu arī, ka man Latvijā kļūst tā kā par šauru. Gribas kaut kādus citus impulsus, citas vēsmas, kas mani mudinātu uz citādu muzikālo rokrakstu. Tāpēc man šis aicinājums ļoti, ļoti patīk.

OS: Kādas ir tavas attiecības ar eksaktajām zinātnēm? Kembridžā diezgan liela nozīme ir tieši tām.

ĒE: Liepājas 1. vidusskolu pabeidzu padziļināti eksaktajos priekšmetos. Bija nopietni jā mācās fizika, matemātika un informātika. Ar šo bagāžu, pēc vidusskolas stājoties Latvijas universitātes psiholoģijas fakultātē, starp 300 kandidātiem man izdevās iegūt trešo labāko rezultātu. Tad vēl ir bijis Teoloģiskais seminārs un Mūzikas akadēmija,

Kembridžas universitāte

un zinātnes ir aizceļojušas uz citu plauktiņu. Tiešām būs interesanti, jo man ļoti gribas izmantot piedāvātas iespējas. Nevis tikai staigāt pa mākslas izstādēm, bet, piemēram, aiziet uz kāda Austrālijas viesprofesora interesantu lekciju par gēnu inženieriju. Kāpēc gan neaiziet?

OS: Vai, interesējoties par astronomiju, tev ir iespējas šīs eksaktās zināšanas arī likt lietā?

ĒE: Trīsvienības koledžā speciālistu kosmosa lietās sauc par *Master*. Kad man bija konkursa noslēdzošā atlase intervijas veidā ar astoņiem profesoriem, tur sēdēja arī pats *Master*.

OS: Un tu viens pats viņiem pretī!

ĒE: Jā, pavisam 45 minūtes! Man bija desmit minūšu prezentācija, ko īpaši sagatavoju video, audio, foto... Pirms tam nakts bija negulēta, jo vajadzēja no Amsterdamas ceļot uz Diseldorfu un tad divas stundas naktī vienkārši klist apkārt. Nevienā viesnīcā mani neielaida pasildīties, gaidīju ekspresi, kas mani aizvedīs līdz lidostai, lai no rīta būtu Kembridžā. Tad nu ierados uz interviju negulējis, ar uzvalku, mugursomu un "flešu". Tas bija drausmīgi, bet es zināju, ka tā būs, un mobilizējies biju ļoti. Tās 45 minūtes! Pat neatceros, kad vēl tā būtu svīdis, lai tiešām parādītu visu labāko, ko zinu un varu, atbildētu uz viņu jautājumiem, kas bija ļoti āķīgi. Bet viss notika ļoti pozitīvā gaisotnē – gan prezentācija, gan visdažādāko jautājumu laiks, kas ilga vairāk nekā pusstundu. Būtbū muzikoloģisks kolokvijs. Kad es to izturēju, viņi teica – paldies, laiks ir beidzies, nāk nākamais. Es izgāju parkā un salūzu, jo jutu, ka vairs nevaru izturēt to. Sēžu uz soliņa, asaras list, un es domāju – kas tā bijusi par spriedzi! Un pēc tam tu vienkārši lido atpakaļ uz Amsterdamu. Tad nāca labā ziņa, ka viņi izvēlējušies tieši mani.

OS: Cik ilgi bija jāgaida?

ĒE: Pateica tās pašas dienas vakarā.

OS: Tu strādā arī Rīgas Doma kora skolā, un tavs audzēknis guva lielus panākumus Jaunās mūzikas festivālā "Arēna" jauno komponistu konkursā, apsteidzot Mūzikas akadēmijas studentus. Vai turpināsi ar audzēkņiem kontaktēties, vai viņi ir pietiekoši interesanti, lai turpinātu viņus konsultēt?

ĒE: Man ir tikai viens audzēknis – Jēkabs Jančevskis. Zinu, ka viņš ir visai noskumis par manu aizbraukšanu. Jēkabs ir ļoti apdāvināts, un to es uzreiz pamanīju. Viņš ir tāds vispusīgais komponists, un man gribas vilkt paralēles ar sevi – varu uzrakstīt gan dziesmas bērniem, gan kaut ko demokrātisku, gan modernistisku. Jēkabs

savā jaunajā mūžā paguvis izdarīt vairāk nekā es! Gan kino, gan teātra mūzika – šajā lauciņā viņš ieaudzis tik dabiski, ka jūtas kā zivs ūdenī. Es savukārt mudinu viņu domāt par *New Complexity*, rakstīt mazliet avangardiskāk. Viņam arī tas rokraksts labi padodas.

OS: Tev jau arī labi padevās. Neesi prātojis, ka vajadzētu atkal kaut ko pamēģināt?

ĒE: Es ļoti ceru uz šo Kembridžas iespēju. Uz to, ka vides maiņa mani izprovocēs vairāk ļauties kritienam citā ūdenī, ka impulss būs spēcīgs.

OS: Vai pie jauniem impulsiem varētu piederēt arī jaunu atskatājāmākslinieku satikšana?

ĒE: Noteikti! Piemēram, viens no pasūtīnātājiem man vaicāja, kam es gribētu rakstīt – korim, ansamblim, orķestrim? Es teicu, ka šoreiz tiešām gribu orķestrim. Mūsu ievērojamie kori Latvijā ir bijuši tik aktīvi pasūtīnātāji, ka esmu pieņēmis to, bet nu jau ir arī kādi instrumentāli pasūtīnājumi. Tas mani priecē.

IS: Lieldienās Latvijā izskan tavs lieldarbs "Kristus ciešanas un augšāmcelšanās" – opuss, kas labus panākumus guvis arī ārzmēs. Nesen tapis arī jauns ieraksts.

ĒE: Šis albums ir iemesls, kāpēc es jau divreiz esmu viesojies Kembridžā un Londonā, arī pateicoties Uģim Prauliņam, kurš jau pirms trim četriem gadiem sadarbojās ar diriģentu Stīvenu Leitonu un viņa profesionālo kori *Polyphony*. Leitons bija runājis ar viņu un interesējies, kādu vēl latviešu mūziku varētu ieteikt. Starp visiem citiem skaņdarbiem Uģis bija iedevis arī Valsts kora ierakstīto *Passion and Resurrection*. Stīvens noklausījās to un uzreiz zvanīja man, tā un tā – esmu Stīvens Leitons, ļoti patīk tava mūzika, atsūti man pilnīgi visus savus skaņdarbus – gan kora, gan instrumentālos. Aizsūtīju veselu paku, un pavisam drīz viņš aicināja braukt uz Angliju, kur darija zināmu, ka nolēmis ierakstīt disku ar manu mūziku. Pēc gada atkal biju tur, lai piedalītos divos koncertos un ierakstu sesijā. Interesanti, ka netiku aicināts ne uz vienu mēģinājumu, un pirmais koncerts man maz simpātizēja, jo vienkārši nepatika dziedāšanas maniere. Noklausījos un nodomāju – ak, kā man pietrūkst mūsu koru izpildījuma – Valsts kora, Radio kora, "Kamēr..."

OS: Kaut gan Leitona nebūt nav slikts koris.

ĒE: Nav slikts, bet viņiem vokāls ir citāds, tāds nostādīts. Un man kā Baltijas pārstāvim viņu atskaņojumā bija par maz emociju. Tad es Stīvenam teicu: "Stīven, man ir grūti." Viņš bija pretimnākoš un teica: "Pastāsti, ko un kā tu gribi." Un es viņam nodziedāju frāzi. Viņš mani uzreiz izvilka pie kora (tas bija jau ieraksta dienā), lika padziedāt un pat piedāvāja kādu dziesmu nodirigēt. Nodziedāju frāzi, un viņi uzreiz pārslēdzās. Tas bija ļoti apsveicami – liriski, ar frāzējumu un brīnišķīgu *legato*, bez tās vokālās forsācijas, kas man nepatika. Ar šādu atgādinājumu ik pa brīdim ierakstu procesā tapa viss albums. Stīvenam Leitona raksturīga... Pat nezinu, kas tā ir par skolu. Kad viņš dirigē, no malas izskatās, ka viņš vienkārši plivinās. Viņš tā spontāni dirigē, bet dziedātāji ir pie viņa pieraduši, un ir tāds ansamblis! Man tiešām gandarīja šis ieraksts, jo es te jūtu skaisto balsu plūdumu.

OS: Ērik, mēs vēlam tev visveiksmīgāko laiku Kembridžas universitātē, un patiešām būs interesanti paskatīties, kas tavā rokrakstā ieplūdis no citu valstu vēsmām, debesu ķermeņiem un Kembridžas senatnes.